

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้

The Sanggha Administration of the Sanggha in Southern Thailand

พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ 2) ศึกษาประสิทธิภาพและกระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ 3) ศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นคณะสงฆ์ทั้งหมด จำนวน 2,344 วัด ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 331 วัด โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละภาค สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ เชิงลึก และใช้แบบสังเกต เพื่อสังเกตการณ์การประชุมคณะสงฆ์ ใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ โดยภาพรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการอำนวยการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการควบคุมดูแล ส่วน ด้านการงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
2. ประสิทธิภาพและกระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปกครอง รองลงมา คือ ด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านการสาธารณสงเคราะห์

3. ปัจจัยที่เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ พบว่า ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการควบคุมดูแล รองลงมา ได้แก่ ด้านการอำนวยความสะดวก การงบประมาณ และด้านการจัดการ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งต้องปรับปรุงการบริหารจัดการเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้

1) ผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาคใต้ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนงาน การบริหารทั้งระบบ มีการประชุมติดตามงานโดยสม่ำเสมอ และจัดบุคลากรให้อยู่ในตำแหน่งงานที่เหมาะสมควร ใช้ทักษะและศักยภาพในการจัดการ ปรับการสื่อสารสั่งการ โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

2) ผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาคใต้ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรนำปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ เช่น การเผยแผ่ธรรมทางสื่อวิทยุ และสื่ออื่น ๆ อบรมวิธีการเผยแผ่แก่พระภิกษุสามเณร อบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ที่มีคุณภาพ จัดเตรียมสถานที่พักอาศัยสำหรับศรัทธาสาธุชน และพระอาคันตุกะ และบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย โดยจัดให้มีผู้รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาแบบมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

คำสำคัญ : การบริหารกิจการคณะสงฆ์ , คณะสงฆ์ในภาคใต้

ABSTRACT

The objectives of this thesis were as follows 1) To study the Sanggha administration of the Sanggha in Southern Thailand, 2) To study the efficiency and administration process of the Sanggha in southern Thailand, 3) To study the factors enhance the learning process that affect the efficiency of the Sanggha administration in the southern Thailand. The population are 2,344 the temples and the samples are 331 the temples by Taro Yamane table. The key performance 15 the Sanggha The research are mixed methods research. The

collecting data used in depth interview and the observation for observe the sangha meeting. The statistics used to analyze the data were frequency, means, percentages, standard deviations.

The research findings revealed that:

1. The procedure on The Sangha administration in the southern Thailand was at the middle level in general. They are put in order from high to low as the following : In the field of director, in the field of supervisor, and in the field of budgeting.

2. The efficiency and management of the Sangha administration in the southern Thailand was at the middle level in general. They are put in order from high to low as the following : In the field of governance, in the field of public works, and in the field of public housing.

3. The factors that enhance the learning process that affect the efficiency of the Sangha administration in the southern Thailand found that the variable factors with the best predictive power are 4 variables. They are put in order from high to low as the following : In the field of supervisor, in the field of director, in the field of budgeting, and In the field of organizational management.

The Sangha administration in the southern Thailand was at the middle level that means to improve in a management for being effective. This can be summarized as follows.

1) The Executive Order of the Sangha in the southern Thailand or related parties should participate in the planning of the entire management system, regular meetings follow up, and staffing in the right job. Use skills and management capabilities and adaptive command communications by using powerful modern technologies to ensure that the administration of the Sangha is effective in the current situation.

2) The Executive Order of the Sangha in the southern Thailand or related parties should factor in the efficiency of the administration of monks in the south such as broadcasting, radio and other media, the way in how to distribute propagation to monks and novices, leadership training in quality meditation, providing accommodation for the faithful guests and the monks and maintenance of local arts and Thai culture by providing the responsible person in various fields. It is a system for the prosperity of a stable and lasting Buddhism.

Keywords : The Sanggha Administration , The Sanggha in Southern Thailand

บทนำ

"...พุทธธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแสดงความจริงแท้ที่เห็นแจ้งโดยปัญญาของพระอรหันต์ จึงเป็นคำสอนอย่างประเสริฐที่จะพึงศึกษาให้เห็นให้เข้าใจตามด้วยการเพ่งพินิจมิใช่เข้าใจเองง่าย ๆ โดยไม่อาศัยความพิจารณาไตร่ตรองให้ทั่วถึงเพราะหาไม่จะกลายเป็นความรู้ผิด เห็นผิด เป็นธรรมะปฏิรูปไปทวนทั้งหลายมาร่วมกันปฏิบัติงานด้านส่งเสริมทำนุบำรุงพระศาสนาตลอดจนศีลธรรมจรรยาของประชาชนย่อมมีหน้าที่ต้องศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม และเผยแผ่ธรรมอยู่ตลอดเวลาสมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษา ปฏิบัติและเผยแผ่ด้วยความระมัดระวังตั้งใจอย่างที่สุดเพื่อให้ได้เนื้อแท้ที่เที่ยงตรงตามพุทธบัญญัติและพุทธาธิบาย การบำเพ็ญกรณียกิจของท่านในด้านจรโลงพระศาสนาจึงจะอำนวยผลอันบริสุทธิ์และบริบูรณ์ทุกแห่งทุกส่วนตามศรัทธาและความปรารถนาที่ตั้งไว้ (กรมการศาสนา, 2552)

วัดเป็นหน่วยงานปกครองและเป็นหน่วยงานดำเนินการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุดและเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์หลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับวัดทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล หรือเป็น บุคคลตามกฎหมายตามความในมาตรา 31 วรรคสอง และมาตรา 19 แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น ๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้น

แต่สิทธิและหน้าที่ในการต่าง ๆ เอง มิได้จำเป็นต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา ดังเช่น บทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตรา 31 วรรคสามว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้นเจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามมาตรา 36 และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งเป็นฐานะเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาดังความแห่งมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา เพราะเหตุนี้ ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญยิ่ง (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2554) อำนาจการบริหารวัดอย่างในสมัยสุโขทัยยังปรากฏชัดเจน ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เช่นดังกล่าวไว้ในโครงสร้างอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ 4 ว่า กษัตริย์อาจแต่งตั้งสังฆราชและสมภารประจำวัดต่าง ๆ แต่นั่นก็เป็นเฉพาะวัดหลวงเท่านั้น ในขณะที่ชาวบ้านก็เป็นผู้มีส่วนในการเลือกหรือแต่งตั้งสมภารวัดราษฎร์ที่ตนเป็นผู้สร้างหรือสนับสนุนอยู่ ขอบเขตอำนาจของสมเด็จพระสังฆราชเอง ที่ตัดสินใจลงโทษหรือควบคุมพฤติกรรมพระสงฆ์ที่อยู่ในที่ห่างไกลก็เป็นเรื่องทำได้ลำบาก หากแต่อาศัยชาวบ้านในชุมชนเองคอยควบคุมพฤติกรรมพระสงฆ์ของตนเองดังที่ทราบกันแล้วว่า ในอดีตนั้นหน้าที่พระสังฆราชและพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการบริหารทั้งหลายมุ่งไปที่กิจการใหญ่ ๆ ระดับชาติ เช่น การชำระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์ เป็นต้น มากกว่าที่จะมุ่งไปดูแลกิจการของวัดทั่ว ๆ ไป เราย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงควรให้มีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการหารูปแบบที่เหมาะสมและปรับปรุงระบบบริหารงานของคณะสงฆ์ ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานคณะสงฆ์เนื่องจากการบริหารการจัดการในองค์กรของสงฆ์เอง ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้าน ร่วมกับคณะพระสังฆาธิการ ซึ่งในภาพรวมจะก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก แม้ว่า จะมีข้อกำหนดให้ดำเนินตามนโยบาย หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เดียวกัน กรมศาสนา ซึ่งได้จัดทำแนวทางการบริหารจัดการ ได้แนวคิดแนวทางการดำเนินงานบริหารจัดการองค์กรสงฆ์ เพื่อมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามยุคตามสมัย แต่ในทางปฏิบัติจริงดูเหมือนจะยังมีปัญหาอยู่ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในภาคใต้ นั้น ยังเกิดปัญหาด้านการปกครองและการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งก็ยังมี การการดำเนินงานที่ล่าช้า การจัดกิจกรรมในทางพุทธศาสนาในแต่ละวัดยังมีการ

ประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง สถานที่ของวัดยังจัดการไม่ค่อยเรียบร้อยเป็นสัดส่วน และที่เห็นได้ชัด คือ การขาดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับวัด และขัดแย้งกัน ปัญหาเรื่องของอบายมุข สิ่งเสพติดให้โทษ ขาดการมีส่วนร่วมในการทำงาน ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานช่วย คณะกิจวัตรของสงฆ์ที่ควรปฏิบัติกร ยังขาดตกบกพร่องผู้นำยังไม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมเท่าที่ควร

คณะสงฆ์ในภาคใต้ ได้บริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพเพียงใด ยังต้องค้นหาคำตอบ ซึ่งการบริหารกิจการของคณะสงฆ์นั้น ก็เพื่อสร้างแรงจูงใจพระภิกษุ สามเณร และประชาชน เพื่อส่งเสริมการใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตให้มากขึ้น และพัฒนาให้วัด ครอบครัว และสังคมไทยมีความมั่นคงและอบอุ่น ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนบทบาทของคณะสงฆ์ และผู้นำทางศาสนาให้สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ เพื่อทราบบทบาทคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชน และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน ให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ เพื่อทราบว่าในปัจจุบันนี้ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ มีประสิทธิภาพและกระบวนการบริหาร และมีปัจจัยที่เสริมสร้างกระบวนการการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้
- 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและกระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างกระบวนการการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้” มีขอบเขตดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยศึกษาเฉพาะประเด็นด้านการดำเนินงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ดังนี้ (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมกรมการศาสนา, 2542) 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) งานบุคลากร 4) การอำนวยการ 5) การควบคุมดูแล 6) การงบประมาณ

ในด้านประสิทธิภาพและกระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีดังนี้ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์

ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และตัวแปร

ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage sampling) (สงศรี ชมวงษ์, 2554) จากประชากรทุกพื้นที่ ในภาคใต้ ทั้ง 14 จังหวัด ซึ่งมีขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ แบ่งประชากรที่เป็นพระสงฆ์ในภาคใต้ออกเป็น 14 กลุ่ม คือ สุ่มอำเภอจากจังหวัดที่เลือกได้ จังหวัดละ 3 อำเภอ ได้ 42 อำเภอ สุ่มตำบลจากอำเภอที่เลือกได้ อำเภอละ 2 ตำบล ได้ 84 ตำบล สุ่มวัดจากตำบลที่เลือกได้ ตำบลละ 4 วัด ได้ 191 วัด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสุ่มทั้ง 4 ขั้นตอน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายหรือแบบมีระบบ โดยวิธีการจับสลาก ในแต่ละกลุ่มได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 191 วัด ซึ่งเหมาะสมกับการทำวิจัยในครั้งนี้ เพราะเมื่อนับจำนวนวัด ทั้งหมดในภาคใต้ จะได้จำนวน 2,344 วัด เมื่อเปิดตารางเปิดตารางสำเร็จรูป ของ เครจซี่ และมอร์แกน (R.V Krejcie & D.W. Morgan) จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกันมาก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเชิงคุณภาพ (Key Informant) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของแต่ละที่ศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่ง เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค ที่มีความโดดเด่นในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาคใต้ โดยสัมภาษณ์จากภาค 16 จำนวน 5 รูป ภาค 17 จำนวน 5 รูป ภาค 18 จำนวน 5 รูป รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 รูป เท่านั้น (รายชื่อในภาคผนวก)

ในการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมคณะสงฆ์ในภาคใต้ ผู้วิจัยได้มีหนังสือขออนุญาตจากประธานในการประชุมแต่ละครั้ง โดยติดต่อผ่านพระเลขานุการเจ้าคณะในการประชุมแต่ละครั้ง เพื่อขออนุญาตในการเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุม เพื่อเรียนรู้กระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาคใต้

ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล 1) อายุ 2) พรรษา 3) วุฒิการศึกษาสายสามัญ 4) วุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรม 5) ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ และปัจจัยส่วนบริหารกิจการคณะสงฆ์ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) งานบุคลากร 4) การอำนวยการ 5) การควบคุมดูแล 6) การงบประมาณ

ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาคใต้ ตามแบบแผนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการและ 6) การสาธารณสงเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้” ผลการวิจัย พบว่า

1) การวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปส่วนบุคคลของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 191 รูป พบว่า คณะสงฆ์ในภาคใต้ ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ อายุ 50 ปีขึ้นไป มีจำนวน 122 รูป คิดเป็นร้อยละ 63.87 และอายุต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.62 จำแนกตามพรรษา ส่วนใหญ่ 20 พรรษาขึ้นไป มีจำนวน 117 รูป คิดเป็นร้อยละ 61.26 และต่ำกว่า 10 พรรษา มีจำนวน 18 รูป คิดเป็นร้อยละ 9.42 จำแนกตามวุฒิการศึกษาสายสามัญ ส่วนใหญ่ ระดับประถมศึกษา มีจำนวน 82 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.93 และระดับอนุปริญญา มีจำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.14 จำแนกตามวุฒิการศึกษาสายพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ส่วนใหญ่ นักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 164 รูป คิดเป็นร้อยละ 85.86 นักธรรมชั้นโท มีจำนวน 14 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.33 และนักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.81 จำแนกตามวุฒิการศึกษา สายพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ส่วนใหญ่ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ส่วนใหญ่ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ 10 ปีขึ้นไป มีจำนวน 117 รูป คิดเป็นร้อยละ 61.25 และ

ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ต่ำกว่า 5 ปี มีจำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.38

2) การดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ โดยรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คณะสงฆ์ในภาคใต้มีระดับการดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ อยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการอำนวยการ รองลงมา คือ ด้านการควบคุมดูแล ส่วนด้านการงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3) ประสิทธิภาพและกระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4) ปัจจัยที่เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ พบว่า ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการควบคุมดูแล รองลงไป ได้แก่ ด้านการอำนวยการ ด้านการงบประมาณ และด้านการจัดองค์การ ตามลำดับตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 4 ด้านร่วมกัน พยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมได้ร้อยละ 79.30 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .273 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ พบว่า ด้านการปกครองคณะสงฆ์ พระสงฆ์ควรมิกฎระเบียบที่ชัดเจนและเป็นรูปแบบเดียวกัน เมื่อมีการกระทำผิด ต้องมีการลงโทษอย่างจริงจัง โดยไม่เห็นแก่พวกพ้อง ผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ ควรเสียสละดูแลพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด การบริหารงานของพระสงฆ์ ควรมีการกระจายอำนาจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้ฝ่ายสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการปกครอง ทั้งฝ่ายวัดและฝ่ายบ้านเมือง พระสงฆ์ควรคัดสรรบุคคลที่จะมาบวชอย่างเคร่งครัด ด้านการศาสนศึกษา ควรจัดหาทุนการศึกษาไว้อย่างเพียงพอกับจำนวนพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาเล่าเรียน รัฐบาลควรมีนโยบายให้พระสงฆ์ได้เรียนหนังสือ ตั้งแต่ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับปริญญาตรี พระสงฆ์ควรมีการศึกษาทั้งทางปริยัติและปฏิบัติอย่างจริงจัง ควรจัดตั้งกองทุนเรียนดีแต่ยากจน ควรมีการศึกษาดูงาน เช่นวัด ที่มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพื่อเป็นแรงจูงใจ ด้าน

การศึกษาสงเคราะห์ รัฐบาลควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้อบรมคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชน รัฐบาลควรสนับสนุนการปรับปรุงวัด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ควรทำให้วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ผู้บริหารโรงเรียนควรนิมนต์พระสงฆ์ไปสอนคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน และ รัฐบาลควรส่งเสริมงบประมาณในการส่งเสริมโรงเรียนพระพุทธ ศาสนาวันอาทิตย์ ควรมีศูนย์การศึกษาสงเคราะห์ให้มากขึ้น ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรม พระสงฆ์ควรมีนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันหยุด เพื่อเป็นการปฏิบัติธรรมของครอบครัว พระสงฆ์ควรอยู่ในพระธรรมวินัยเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชน พระสงฆ์ต้องจัดการอบรมคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอทางหน่วยงานต้องมีการบริการพระสงฆ์เวลาออกไปเผยแผ่ศาสนา ด้านการสาธารณูปการ พระสงฆ์ควรเป็น แบบอย่างที่ดีในการ ปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่ พักผ่อนหย่อนใจที่สงบ การก่อสร้างไม่ควรสร้างเกินความจำเป็นของวัด พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดี ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การก่อสร้างใดๆ ควร เป็นสัดส่วนที่ชัดเจน ควรก่อสร้างกำแพงวัด เพื่อแบ่งเขตวัดอย่างชัดเจน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดควรเป็นศูนย์กลางที่สามารถชี้นำทิศทางที่ถูกที่ ควรในการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ควรให้การ ช่วยเหลือในสงเคราะห์ ชาวบ้าน เด็กและเยาวชน รัฐหรือวัดควรจัด สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลแก่พระสงฆ์ พระสงฆ์ควรเป็นศูนย์รวมใน การสร้างสามัคคีธรรมใน ชุมชน พระสงฆ์ไม่ควรสะสมวัตถุมากไป ต้องรู้จักเอื้อเพื่อชุมชนอย่างชัดเจนและทั่วถึง

ทั้งนี้ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ควรแผนยุทธศาสตร์การบริหารคณะสงฆ์อย่างมีคุณภาพ ควรจัดการองค์การให้มีประสิทธิภาพ ควรคำนึงให้มีการแต่งตั้งบุคลากรอย่างยุติธรรม ควรอำนวยความสะดวกให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ควรควบคุมดูแลการบริหารอย่างเป็นระบบ รัฐต้องจัดสรรงบประมาณการบริหารให้คณะสงฆ์อย่างทั่วถึง

อภิปรายผล

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ พบว่า โดยภาพรวม ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า คณะสงฆ์ในภาคใต้ เป็นบุคลากรเป็นทรัพยากรหลักขององค์กร เป็นผู้ที่มีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและปฏิบัติการกิจให้สู่

ความสำเร็จนั้น จะต้องเป็นผู้ที่วางเป้าหมายในการทำงาน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจน มีการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง และสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรว่าสามารถทำงานบรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมาย ตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ที่สำคัญ คือ ความคิด การตัดสินใจ การวางแผนบริหาร พร้อมทั้งเป็นผู้เสียสละ และกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม เพื่อให้การกิจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ ลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (พระธรรมญาณมุนี (ททองย้อย กิตติทินโน), 2526) กล่าวไว้ว่า การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นการกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นการกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา สอดคล้องกับแนวคิดของ เอกการวาร์ (Agarwal) และแอนดรู เจ และ ไอร์แลนด์ดวน (เอกการวาร์ (Agarwal), 2530) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการของการวางแผน เพื่อสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ ผ่านทางการบริหารต่าง ๆ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในสภาพแวดล้อมที่ผันแปรตลอดเวลา และสอดคล้องกับแนวคิดของ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2549) ที่ได้กล่าวไว้ว่า หน้าที่ในการจัดการ (Management Functions) คือ หน้าที่แต่ละอย่างของกระบวนการการบริหาร ล้วนเป็นหน้าที่ของงานที่จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจหรืองานทั้งหลายที่บุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในองค์การปฏิบัติอยู่ให้สำเร็จผล โดยมีประสิทธิภาพของ POSDCCR จึงต้องอาศัยหลักการบริหารที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิจิตร แป้นจันทร์, 2553) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จากข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ กล่าวคือ การดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ควรมีการปรับปรุงระบบการบริหาร สรุปได้ 4 หัวข้อหลัก คือ ประการแรก จะมุ่งไปทางไหน จึงจะบรรลุเป้าหมายสูงสุด ประการที่สอง ควรจะทำอะไรก่อนหลังจึงจะได้ประโยชน์สูงสุด ประการที่สาม จะจัดสรรทรัพยากรอย่างไรจึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด และประการที่สี่ จะปรับตัวอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับสถานการณ์และก่อให้เกิดผลดีที่สุด

ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ โดยภาพรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า ประสิทธิภาพการบริหารจะอยู่ในระดับใดนั้น คณะสงฆ์ในภาคใต้ เป็นผู้ขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าในด้านการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจ และเห็นความสำคัญในหลักการการบริหาร ที่สามารถช่วยให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงถาวร จากข้อค้นพบในงานวิจัยดังกล่าวนี้ พบว่า เป็นประโยชน์และส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ถ้าหากว่า คณะสงฆ์ในภาคใต้ทุกระดับชั้นปกครอง ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนบริหารจัดการและพัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการควบคุมดูแล ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการงบประมาณ และด้านการจัดองค์การ ตามลำดับ ร่วมกันพยากรณ์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 79.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ มีค่า .273 โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ อภิปรายได้ว่า ความสำเร็จในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น จะประสบผล สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ที่จะนำทรัพยากรดังกล่าวออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และได้ผลอย่างคุ้มค่า ซึ่งจัดเป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ควรให้ความสนใจอย่างจริงจังกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ จำเป็นอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์ในภาคใต้ทุกระดับชั้น จะต้องมีความร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจัง และมีความเสียสละให้มากกว่านี้ ตั้งใจเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ คุณประโยชน์ โดยอาศัยองค์ความรู้ด้านต่างๆ มาประยุกต์ปรับใช้ให้สอดคล้องกับยุคสมัย สภาพแวดล้อมของวัดของตน ๆ เพื่อเป็นแบบอย่างอันดีงาม แก่พระสงฆ์ภาติการุ่นต่อ ๆ ไป คณะสงฆ์ในภาคใต้ในยุคปัจจุบัน นอกจากจะบริหารจัดการงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้เก่ง และได้ดี มีความตั้งใจในการที่จะลด ละ เลิก ในส่วนไม่ดี ไม่เหมาะสมตามข้อเสนอแนะนั้น โดยกระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสม และมีคุณสมบัติความดีพร้อม รู้โลกรู้ธรรม รู้จักประยุกต์ปรับใช้ให้เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านความประพฤติปฏิบัติดีงาม ทางกาย วาจา ใจ มีจริยาสมาธิปฏิบัติ ตลอด

ทั้งการเสียสละทุ่มเทกายใจ เพื่อบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เต็มกำลังความรู้ ความสามารถ เพื่อดำรงไว้ซึ่งพระศาสนา โลกไม่ชั่วธรรมไม่ชून และในที่สุด คือ การบรรลุถึงความสำเร็จดัง พุทธพจน์ ที่ว่า “จรถ ภิกขเว จริกั พุชชนิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกมปิมี” ดูก่อนภิกษุทั้งหลายเธอจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แห่งชนทั้งหลาย เพื่ออนุเคราะห์โลก ดังนี้ ประสิทธิผลเกิดขึ้นจากชาวพุทธ โดยชาวพุทธ และเพื่อเป็นประโยชน์แก่ชาวพุทธและชาวโลก การบริหารกิจการคณะสงฆ์ย่อมมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

คุณค่าทางวิชาการ

ผลการวิจัย สามารถมีคุณค่าและคุณภาพ ด้วยการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การนำผลงานไปใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นคุณค่าของการวิจัย

(1) คณะสงฆ์สามารถนำผลงานการวิจัยที่ค้นพบไปปรับใช้ในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ในภาคใต้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัด ทั้ง 14 จังหวัด ในภาคใต้ได้รับทราบข้อมูลจากผลการวิจัย เพื่อจะได้สนับสนุน งบประมาณการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ให้สมบูรณ์เหมาะสม เพื่อความ เจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา อย่างมั่นคง ยั่งยืนตลอดไป

(3) กรมการศาสนา ได้รับทราบข้อมูลจากผลการวิจัย เพื่อจะได้สนับสนุน งบประมาณวางแผน กำกับติดตาม ดูแล การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ให้ สมบูรณ์เหมาะสม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ในภาคใต้ของประเทศไทยให้มีความ เจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป

2) การเผยแพร่/การประชาสัมพันธ์

(1) การเผยแพร่ผลการวิจัย ได้นำเสนอผลงานวิจัยผ่านการสัมมนาวิชาการ ระดับชาติและนานาชาติ ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารต่าง ๆ และพิมพ์เป็นรูปเล่ม นำเสนอรายงานการวิจัยส่งไปถวายคณะสงฆ์ในภาคใต้ เพื่อรับทราบข้อมูลพัฒนาจุดด้อยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

(2) มอบรายงานการวิจัยแก่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ทั้ง 14 จังหวัด ในภาคใต้ เพื่อได้รับทราบข้อมูลจากผลการวิจัย และจะได้ให้สนับสนุนงบประมาณการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ให้สมบูรณ์เหมาะสม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา อย่างมั่นคง ยั่งยืน

(3) มอบรายงานการวิจัยแก่กรมการศาสนา เพื่อรับทราบข้อมูลจากผลการวิจัย จะได้สนับสนุนงบประมาณวางแผน กำกับติดตาม ดูแล การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้ ให้สมบูรณ์เหมาะสม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ในภาคใต้ของประเทศไทยให้มีความเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2552). พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). มองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางของสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิปัญญานาถ.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). (2554). การคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิถีการบริหาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย ภัททิทินฺโน). (2526). วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร. ใน การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ: เอกสารอัดสำเนา.

วิจิตร แป้นจันทร์. (2553). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ 16 ฉบับที่ 1, 145 -146.

สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมกรรมการศาสนา. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

เอการ์วาร์ (Agarwal). (2530). อ้างใน ดร.ปธาน สุวรรณมงคลและร.ศ.ดร.อุทัย เลาหวิเชียร. ใน *การบริหารและการพัฒนาองค์กร* (หน้า 7). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.